

DE PLATE v.z.w.

TIJDSCHRIFT VAN DE OOSTENDSE HEEMKRING "DE PLATE"

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.

Aangesloten bij de KULTURELE RAAD OOSTENDE en het WESTVLAAMS VERBOND VAN KRINGEN VOOR HEEMKUNDE.

Statuten gepubliceerd in de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en gewijzigd volgens de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 15 mei 1975 nr. 3394 en nr. 3395, de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 4 december 1986 nr. 31023 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 5 oktober 1989 nr. N 13422.

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen.

JAARGANG 20

Nr. 2

MAAND februari 1991

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

A. VAN ISEGHEM

IJzerstraat 1
8400 OOSTENDE

PENNINGMEESTER

J.P. FALISE

H. Serruyslaan 78/19
8400 OOSTENDE

SECRETARIS

J.B. DREESEN

Rode Kruisstraat 4
8400 OOSTENDE

REKENING

750-9109554-54 of
000-0788241-19

IN DIT NUMMER

- blz. 59 : J.B. DREESEN : De gilde van S. Cornelius in de parochie van Snaaskerke.
- blz. 61 : A. VAN ISEGHEM : Nogmaals "Anderhalve eeuw spoor en stations".
- blz. 62 : J. VERHAEGHE : Schip tegen het westerstaketsel ten jare 1692.
- blz. 63 : R. VERBANCK : Sir Homes Riggs Popham te Oostende.
- blz. 65 : D. FARASYN : Nota bij "Popham te Oostende".
- blz. 66 : D. DESCHACHT : Het telefoonnet te Oostende in 1886.
- blz. 69 : J.G. DE BROUWERE : Waarom hebben wij nog een park, midden in de stad ?
- blz. 74 : F. DUFAIT : Repliek op "Daken van Oostende".
- blz. 76 : R. OUVRY : De stichters van de Koninklijke Jachtclub Oostende.
- blz. 78 : A. SMISSAERT (+) : Oostende tijdens de eerste wereldoorlog (16).
- blz. 83 : Y. VAN HYFTE : Kindersterfte binnen de vestingstad Oostende (1864).
- blz. 86 : A. SWYNGEDAUF : Ostendiana.
- blz. 88 : E. LIETARD : Oostendse numismatiek.

TEKST OVERNAME STEEDS TOEGELATEN MITS BRONOPGAVE

FEBRUARI - ACTIVITEIT

De Oostendse Heemkring "De Plate" heeft de eer en het genoegen zijn leden en belangstellenden uit te nodigen tot een avondvoordracht met documentatiemateriaal die doorgaat op

donderdag 28 februari 1991 om 20u30

in de Conferentiezaal van de V.V.F. Oostende, Dr. Colensstraat 6.

Onderwerp : HET LEVEN AAN BOORD VAN DE SCHEPEN VAN DE OOSTENDSE COMPAGNIE

Spreker : de heer Jan PARMENTIER, licentiaat geschiedenis.

De heer PARMENTIER kennen we, sedert enkele jaren, als spreker voor onze kring die ons op een gedegen wijze inwijdt tot de Oostendse maritieme geschiedenis. Hij is ook de man die onze Oostendse maritieme geschiedenis tot ver over de grenzen uitdraagt. Getuige hiervan een bijdrage van hem over de Oostendse Guineavaart 1719-1721 die komt te verschijnen in het "International Journal of Maritime History" (Canada). In januari van dit jaar gaf hij een gastcollege over de Oostendse Compagnie aan de Universiteit van Leiden. Einde mei, begin juni 1991 spreekt hij op een driedaags congres te Middelburg dat handelt over Piraterij en Kaapvaart, over de Oostendse Neutraliteitspolitiek 1783-84. Terwijl hij in 1991 op een maritiem congres te Liverpool eens te meer de Oostendse Compagnie zal behandelen.

Het onderwerp van vanavond heeft het leven aan boord van de Oostendse Compagnie als onderwerp. Hiervoor baseerde hij zich niet alleen op de scheepsjournalen van deze compagnie maar ook op reisverhalen van aalmoezeniers en subricargo's die meevoeren en op geheime verslagen van vertrouwensmannen van de compagnie die speciaal voor dit opzet ingescheept werden. Achtereenvolgens behandelt hij : voedsel, gage, hygiëne, religiositeit, ontspanning en vrijetijdsbesteding aan boord en aan de wal, verhoudingen (buitenlanders aan boord versus eigen volk, etat-major versus bemanning), geestelijke, medische en sexuele verzorging, drankmisbruik, muziek en muziekinstrumenten.

Zoals U kunt zien eens te meer een onderwerp dat de moeite waard is en dat U als Oostendse geschiedenisfan niet moogt missen. Zoals steeds is de toegang vrij en kosteloos ook voor niet-leden. Men zegge het voort.

J.B. DREESSEN

DE GILDE VAN SINTE CORNELIUS IN DE PAROCHIE VAN SNAESKERKE

door J.B. DREESEN

Alhoewel Snaaskerke niet tot Oostende behoort heeft deze gemeente gedurende eeuwen nauwe banden met onze stad gehad. Dit kwam voornamelijk doordat in Snaaskerke de Ieperleet een bevaarbare afleiding vormde die onder de benaming "hoofdwatergang van 's heer Woutermans-ambacht" langs Stene afzakte. Door de daarop volgende verbinding met de Oostendse Watergang (oude en nieuwe) kon Oostende zijn goederen, over het water, naar Brugge en het hinterland voeren (1).

De patroonheilige van Snaaskerke is de Heilige Cornelius, die nog steeds het voorwerp is van de volksverering. Hij wordt gevierd op de 16de september, zijn feestdag, en op elke woensdag van de week. Hij is bijzonder de patroonheilige tegen "de excessen, vallende ziekten, zwijmingen in het hoofd en alle andere ziekten onder de kinderen en het vee". De kerk bezit een relikwie van de Heilige Cornelius onder de vorm van een stuk been van 11 cm. Rond de kerk ligt een Ommegang die door de pelgrims driemaal wordt afgelegd waarbij ze telkens halten bij het beeld van de Heilige Cornelius en voor de kapel van O.L.Vrouw (aangebracht op het huis van de veldwachter).

De bedevaarders brachten meestal een offer mee. Als ze voor hun dieren kwamen dienen waren dat, bijvoorbeeld, een konijn, kippen of duiven. Die offers staken ze dan in een houten rennetje dat aan de kerk stond. Deze dieren werden dan door de koster aan de meestbiedende verkocht. De opbrengst werd gebruikt voor de verering van de Heilige Cornelius (2).

Deze traditie van de H. Corneliusviering moet oude wortels hebben want in het Rijksarchief van Brugge vonden wij hiervan sporen terug uit de 18de eeuw. Het zijn een reeks nota's die betrekking hebben op de periode 1725-1757 (3).

In de periode 1725-1728 was enen VERMEERSCH pastoor van deze parochie. De Confrerie had de naam van "Gilde van Sinte Cornelius in de parochie Snaaskerke" en er stonden twee "kapelmeesters" aan het hoofd ervan. Elk jaar had er ter ere van de H. Cornelius een noeven plaats binst dewelke de pastoor elke dag ter zijner ere een mis zong terwijl de paters Recoletten kwamen prediken, biechthoren en "vroegmisse doen".

In 1738 kreeg Snaaskerke in zijn verering van de Heilige Cornelius concurrentie van de pastoor van Moere. Die wendde alle pogingen aan om de devotie tot de Heilige Cornelius op zijn parochie te stellen. We weten echter niet of hij daarin gelukt is. Eigenaardig is wel dat in 1745 de ornamenten van de H. Cornelius, tegen het tijdstip van zijn feestdag naar Brugge werden gehaald. Of dit verband hield met de actie van de pastoor van Moere of uit vrees voor de oorlog (1745. Belegering van Oostende door de Franse troepen) is niet duidelijk.

Hiernavolgende geven wij dan een opsomming van de giften en werken met betrekking tot de kerk en het altaar van de H. Cornelius zoals ze in deze nota's voorkomen.

1725-1728	Nieuwe predikstoel	Kerk
	4 kandelaren en 2 piramiden	Altaar van S. Cornelius
1729	Altaarcleet (lijnewaet, syde stoffen, gallonen)	
	Corpe voor het venerabile	Voor de voorseyde capelle van S. Cornelius

1731	repareren van de capelle van Sinte Cornelius	
1733	3 paer blomtacken	Antaeren van de Kercke
1736-37	linwaeten (albe en 3 over- rocken met kanten, 3 amickten	kerk
1737	renne voor de opgeofferde kiekens, zwijntjes en duiven	gilde
1731	nieuwe banck van wagenschot	choor van S. Cornelius
1738-41	gordijnen andere sieraden vermaeken van het kruy der remonstrant	tabernakel der kerk kerk kerk
1742	knielbank	sitsel van den S. Cornelius
1743	zwarte capule spesketel	kerk kerk
1744	10 zilveren ringen 3 medailles, 1 kruisje	gewijd ter eere van den H. Cornelius
1745	linwaet, canten, lint en camericke nieuwe biechtstoel gezet in de muur repareren van de bancken en de voet van het O.L.V. antaer	kerk choor van den H. Cornelius
1746	blecke lavarum 3 singels	? kerk
1747	nieuwe standaert geschild- derd (rijk) nieuwe troon gekocht (geschilderd en verguld) Schoonmaken en vermaken van het antaerstuk van S. Cornelius	choor van S. Cornelius antaer van S. Cornelius
1748	nieuw koperen wierookvat	?
1750	de kerk wordt geheel gewit en geschilderd	
1750-53	6 bloempotten 4 koperen kandelaers, 2 kopere kruisen vergulde moleire en canon van de mis 2 andere kleine vergulde zilber ciborum verguld	kerk kerk en kapel kerk en kapel kerk en kapel kerk en kapel
1754	nieuw wierookvat	?
1755	hermaken van casufel, stoel en manipel	?
1755-57	schilderen van het beeld O.H. (+) op het kerkhof en verzilveren 2 postuurkens nevens het tabernakel	kerkhofkuis en kerk
1757	men schildert, vernischt en verguld den hooghen antaer en het kasje met de posteurkens van S. Cornelius-antaer, predikstoel en ringbanck, ook vergult en verzilvert men de portiere van den Ste Cornelius. Een wijwaterbustel gekocht en vermaken der maegdekeersen	

- Referten : (1) Vlietinck. Het oude Oostende en zijn driejarige belegering, blz. 63.
(2) Snaaskerke. Handschrift z.n. en z.j.
(3) Rijksarchief Brugge. Aanwinsten 2, nr. 6928.
-

NOGMAALS "ANDERHALVE EEUW SPOOR EN STATIONS"

door August VAN ISEGHEM

In het januarinummer van De Plate besprak Gerard VANDAMME enkele "onnauwkeurigheden" betreffende het artikel van F. GEVAERT, verschenen in ons extra-augustusnummer 1990.

Het ging hier meer bepaald over het opbreken van de goederensporen in de stad. Waar F. GEVAERT schreef dat de sporen op de oevers van de oude handelsdokken en het schuildok in 1936 werden opgebroken wist G. VANDAMME te vertellen dat deze sporen er nog lagen kort na de bevrijding.

Wie heeft gelijk ? Het antwoord is eenvoudig : beiden !

Iedereen weet dat er gedurende de oorlog door de Oostendse vissers veel vis, en dan vooral haring, werd gevangen. Deze vis werd opgekocht door een "Viscorporatie" aan een vaste prijs.

De nationale voorzitter van deze corporatie was Lucien DECROP, reder. De plaatselijke voorzitter was Henri WILLEMS, vishandelaar. De burelen waren gevestigd op het Sint Petrus en Paulusplein, enkele huizen van het Waterhuis.

De vis werd gewogen op de kaai en in houten kisten vervoerd met platte wagens, getrokken door paarden. De bestemming was het goederenstation, gelegen langs de Spoorwegstraat. De visser kreeg ter plaatse een bon als bewijs van de geleverde hoeveelheid vis. Deze bon moest hij dan aanbieden op het bureel van de viscorporatie, waar hij zijn geld kreeg.

Nu gebeurde het regelmatig dat er tijdens het vervoer tussen de laadplaats en het goederenstation bakken met vis "verdwenen". Moeilijk was dit niet want de vis werd vervoerd in open kisten op "open" wagens. En de bevolking had honger !

Dit was natuurlijk niet naar de zin van de viscorporatie. Zij had aan de visser een bon afgeleverd voor x kilo's vis en uiteindelijk kreeg zij er veel minder.

Daarom vroeg de viscorporatie aan het Bestuur der Spoorwegen om het uitgebroken spoor tussen het goederenstation en het huidige Montgomerydok opnieuw aan te leggen. Dit werd toegestaan zodat de vis kon vervoerd worden in gesloten wagons. Diefstal of verdwijning van vis werd zo onmogelijk !

De sporen werden waarschijnlijk rond 1941 heraangelegd. Aangezien ze, kort na de bevrijding, eindigden nabij of langs het Montgomerydok veronderstel ik dat ze tot daar werden heraangelegd. Alhoewel dit dok, in de loop van de oorlog, niet meer door de vissers mocht gebruikt worden. De vissersvloot legde dan aan in het 1e handelsdok.

Wanneer de sporen opnieuw werden opgebroken kan ik mij niet meer herinneren.

overgeschreven en hertaald door Julien VERHAEGHE

In 1688 had de Franse koning Lodewijk XIV een oorlog begonnen tegen een coalitie van Spanje, de Verenigde Provinciën, het Oostenrijks-Duitse keizerrijk en Engeland. Vlaanderen werd overspoeld door vreemde legers en Oostende fungeerde als aanvoerhaven, voornamelijk voor de regimenten die uit Engeland en Spanje kwamen.

Half januari 1692 vertrok uit de haven van Cork in zuid-oost Ierland een Brits konvooi met Deense huurlingen aan boord, bestemd voor Oostende. Na ruim twee maand varen kwamen ze ten anker in de Downe, waar ze loodsen uit Dover aan boord namen om naar Oostende te varen. Vier dagen later, en met noord-noord-westelijke wind werd, begeleid door vier Britse oorlogsschepen, vertrokken naar Oostende, waar men, rond de middag, op de rede aankwam, nog steeds met een harde noord-noord-wester en opkomende tij.

Een van de schepen van het konvooi was "de Rijtoorn" uit Plymouth, die van zijn thuishaven naar Cork gevaren was om soldaten in te nemen, om dan naar Oostende te zeilen. Het drama dat met dit schip gebeurd is, werd op 22 maart 1692 vóór de schepenbank van Oostende verteld door drie getuigen. Het is begrijpelijk dat het verschijnen van een dergelijk konvooi vóór de kust talrijke nieuwsgierigen had gelokt op de vesten van de stad om het binnenlopen gade te slaan; twee van hen waren Oostendse kapiteins van "sijne Spaansche Majesteyts convoyschepen".

De eerste was Niclaas VERCRUYSE, die een plaats had gezocht op het fortje aan de kaai, vanwaar hij een goed zicht had op de Oostendse loodsen die met hun schuit opvoeren naar het konvooi om op ieder schip een loods te stellen om ze binnen te brengen naar "omtrent Slabbincks ofte het hoofd van Slijckens". Kort nadien heeft hij één van de schepen, komende uit het Oosten, tegen het westerstaketsel zien varen, waar het vast is komen te zitten en in stukken gebroken is, naar zijn mening omdat het niet meer luissterde naar het roer.

Hij verklaart ook dat het misschien mogelijk is geweest dat de loods niet aan boord is kunnen komen door de felle wind en opkomende tij, maar dat in dit geval, naar zijn mening, de loodsboot had moeten wachten aan de ingang van het staketsel om het schip te verwittigen van het gevaar dat het liep, alhoewel de loodsen overlast waren door het groot aantal andere schepen die zij moesten binnenbrengen. Hij heeft echter wel gezien dat de loodsen met hun schuit naar het zinkende schip zijn geroeid om bemanning en soldaten te helpen redden.

Nicolaas DE RUDDER, de tweede Oostendse kapitein, is maar rond 14 uur naar de vesten gegaan, en heeft het bedoelde schip zien binnenzeilen, komende uit het Oosten, toen zeker al 10 à 12 schepen binnen waren. Hij heeft bij het verongelukken van het schip de loodsschuit niet gezien, maar heeft ze nadien wel zien helpen bij de reddingswerken.

Thomas CLEEF, de schipper van de verongelukte "Rijtoorn" verklaart dat toen hij rond de middag aankwam vóór de haven, hij het hoogwatersein heeft zien hangen, en dat zijn Britse loods hem zegde dat het tijd was om binnen te lopen.

Hij moet niet veel vertrouwen gehad hebben in de Brit, want hij heeft hem gevraagd of er geen Oostendse loods te krijgen was om zijn

schip binnen te brengen, maar deze antwoordde dat hij dan tweemaal zou moeten betalen, en dat hij al verschillende keren te Oostende geweest was en bekwaam om het schip zelf binnen te brengen, te meer daar hij enkel de vóór hen zeilende schepen had te volgen.

Thomas CLEEF, die nog twijfelde, wilde eerst nog voor anker gaan bij de buitengaats blijvende Britse oorlogsschepen om te wachten op een Oostendse loods, maar daar de loods uit Dover bleef aandringen, gaf hij toestemming.

Bij het binnenzeilen heeft de kapitein echter bemerkt dat ze te dicht bij het Oosterhoofd kwamen, en wilde order geven tot loeven, maar zijn loods zei "'t en is niet, ick sal wel op tijd doen loeven". De kapitein, in paniek rakende, bleef roepen dat het beter was nu te loeven en de zeilen te strijken en desnoods één of meer palen kapot te zeilen en te betalen dan zijn schip te verliezen. De loods wilde echter niet luisteren, bleef zeggen dat er nog tijd genoeg was, en dat hij tijdig zou doen wenden; en zo zijn ze tegen het Westerstaketsel gevaren, vastgeraakt en gezonken.

Kapitein CLEEF bekent dat hij het baken op het Oosterhoofd heeft gezien, zegt dat hij geen loodsschuit in de havenmond heeft gezien, en houdt vol dat zijn Britse loods verzekerd had dat hij de juiste koers volgde.

Bron : register B V 17.123.

SIR HOME RIGGS POPHAM TE OOSTENDE

door Richard VERBANCK

In 1973 heb ik een artikel gepubliceerd met als onderwerp de toen niet zo bekende relatie tussen de Engelse admiraal Home Riggs POPHAM en de te Antwerpen geboren schilder Frans Balthazar SOLVYNS.

Zonder twijfel zijn er veel Oostendenaars die niet zo vertrouwd zijn met deze naam. In het kort weze dus gezegd dat admiraal POPHAM het bevel voerde over het Engels eskader dat de troepen vervoerde, gelast met het opblazen van de sluizen van Slykens op 19 mei 1798. Op het eind volgen meer gegevens over deze merkwaardige zeeman.

SOLVYNS was de schilder van het alom geprezen schilderij "Vue de la ville et du port d'Ostende" dat model stond voor de bekende prachtige gravure van DAUDET.

Beiden waren met elkaar in contact gekomen en samen deden ze naderhand wetenschappelijke opzoekingen langs de Rode Zee. Hun opdracht werd in detail besproken binnen het kader van mijn artikel.

Er bleef echter een leemte die nog kon opgevuld worden. Hoe kwamen beiden met elkaar in betrekking? Ik had, als zijnde weinig relevant, weinig belang gehecht aan het feit dat POPHAM tussen 1787 en 1793 zijn militaire loopbaan onderbroken had om in dienst te treden van de East India Company. Hij blijkt in deze functie goed werk te hebben verricht. Dit werd officieel erkend.

Dank zij de vroegere opzoekingen van Daniël FARASYN en zijn niet te overziene dokumentatie in verband met de geschiedenis van Oostende en haar haven op het einde van de 18de eeuw weet ik nu veel meer over de toekomstige admiraal. Tijdens zijn intermezzo als "handelaar" heeft hij enkele jaren te Oostende gewoond, en wel in een huis dat stond op de hoek van de E. Beernaertstraat (toendertijd Albertstraat) en de Aartshertoginnestraat. Details over deze

woning in verband met het verblijf van POPHAM kan men hierna lezen in een nota, opgemaakt door Daniël FARASYN zelf.

Uit de akten opgetekend door notaris VAN CAILLIE blijkt dat de activiteiten van de Engelsman in hoofdzaak bestonden uit het opkopen van schepen voor zijn vaderland. Hier volgen er enkele :

Akte 41/158 (Donny) - 28 dec 1793. Deze vermeldt geen aankoop maar getuigt over de aanwezigheid van POPHAM te Oostende : Robert CHARNOCK en Home Riggs POPHAM hebben geen belangen in goederen aan boord van de fregat "L'Etrusque", varend onder Toscaanse vlag - afgereids naar Bengalen en China in 1792.

Akte 41/189 - 25 maart 1794. Corneille CARETTE, Oostende, verkoopt aan Home POPHAM, superintendant van de inlandse navigatie in dienst van Zijne Majesteit (de Britse koning), een binnenlander "De drie Gezusters", 60 vat (vochtmaat) uit Oostende voor 1.200 gulden.

Akte 164 - 9 april 1794. Adriaen DRIJVOET verkoopt aan Home POPHAM een pleitschip "De Lange Nelle" van 60 last voor 3.100 gulden.

Akte 169 - 18 april 1794. Adriaen DRIJVOET verkoopt aan Home POPHAM een binnenlander "Maria-Victoria" van 80 vat voor 1.600 gulden.

Akte 173 - 19 april 1794. Carolus CLAEYS, koopman uit Lovendegem verkoopt aan Home POPHAM een tjalk "De Fortuyne" van 40 vat voor 1.600 gulden.

Akte 40/60 (De Bal). Van Jan DE VETTE, een koopman uit de Kaaistraat, kocht POPHAM op 3 maart 1794 de galliot aan "De Loopende Haas" van 80 ton voor 6.000 gulden, en op 18 maart 1794 de galliot "Verge-noegen" van 80 ton, ook voor 6.000 gulden.

Op 15 mei 1794, ten slotte, verkocht William GOOD, kapitein van de "Bellona", 532 ton, gebouwd te Archangel en nu te Oostende gemeerd, zijn schip met toelating van D. SUTTON en Edw. MASON uit Liverpool aan POPHAM voor 3.500 Pond Sterling (Akte 40/62 - De Bal).

Al deze schepen werden ingezet in de aanvoer, maar vooral einde juni 1794 in de afvoer van Britse troepen uit Oostende.

Wanneer we dit alles zo bekijken, dan vragen wij ons af welke rol deze marineofficier hier speelde tijdens de periode waarin de Franse Revolutie zich afspeelde. Hij staat weliswaar ingeschreven als "handelaar" maar uit akte 41/189 van 25 maart 1794 blijkt dat hij optreedt als agent van de Britse regering (zie ook nota D. FARASYN). Begin juli 1794 werd Oostende voor de tweede maal bezet door de Franse indringers en meteen verdween ook POPHAM naar veiliger oorden. Wat zich alhier afspeelde tussen 1792 en 1794 kan men lezen bij PASQUINI "Histoire d'Ostende". Ongetwijfeld vervoegde POPHAM dadelijk de Britse Marine, zoniet zouden we hem vier jaar later niet teruggevonden hebben als admiraal ! En waarom kreeg hij het bevel over de vloot die in 1798 Oostende moest aanval-len en de sluizen van Slykens vernielen ? Men hoeft er zelfs niet naar te raden : POPHAM was de geschikte man die het terrein kende. Het was te Oostende, als "handelaar", dat hij vriendschap had gesloten met schilder SOLVYNS. De puzzel is gelegd.

POPHAM kwam hier een bezetter bestoken met een aktie die men best kan vergelijken met deze ondernomen door de "Vindictive" tijdens de eerste wereldoorlog. Dat de onderneming niet helemaal lukte is geschiedenis. En toch kreeg de Franse verdediger van Oostende, MUSCAR, die de stad liet bombarderen, achteraf de mooie rol toebe-deeld en kreeg een straat zijn naam.

Sir Home Riggs POPHAM (1762-1820) trad toe tot de Navy in 1778 en was in 1783 luitenant ter zee. Hij deed dienst op de Afrikaanse kust. Vreemd echter is dat hij tussen 1787 en 1793 betrokken was in de handel op de Oost en dat van hem gezegd wordt dat hij verschillende malen op inspectie ging. Tijdens de oorlog met Frankrijk hernam hij zijn normale dienst bij de Navy. In 1806 wilde Engeland Argentinië veroveren. Admiraal POPHAM trok op naar Buenos Aires. Ook hier bekwam het hem slecht. Hij werd teruggeslagen, maar plunderingen leverden hem echter een oorlogsbuit op van één miljoen goud-dollar.

POPHAM was eerder een wetenschapper dan een militair. In de eerste hoedanigheid ondernam hij, samen met schilder SOLVYNS, ontdekkings-tochten. Deze laatste hield van deze reizen een massa tekeningen en schilderijen over die op de terugtocht, tijdens een schipbreuk, bijna verloren gingen. De grootste verdienste van POPHAM was echter het vernieuwen en vereenvoudigen van het seinvlaggensysteem. Hij stierf te Cheltenham in 1820. SOLVYNS eindigde als havenkapitein te Antwerpen waar hij stierf in 1824.

* * *

Daniël FARASYN : NOTA BIJ "POPHAM TE OOSTENDE"

Ik meen dat het van belang is te signaleren dat POPHAM reeds van in 1790, tijdelijk althans, te Oostende verbleef als "begoeden negociant van Engeland alsnu residerende binnen deze stad" en eigenaar was van een schip "De Stad Weenen" (V.C. 41/148, Donny nr. 156). Ook in een akte, nr. 168, dd. 26.6.1790 wordt hij vermeld als "propriétaire et supercargo du navire toscan "Etrusco". Ook toen reeds was hij in contact met de Britse groothandelaar R. CHARNOCK van wie hij 30.000 gulden ontving voor een reis naar Bengalen, reis die hij in de zomer van 1790 ondernam. In 1790 had POPHAM een huis van Pr. VITSE gehuurd, dat op de N.W. hoek van de Aartshertoginne- en Albertstraat gelegen was.

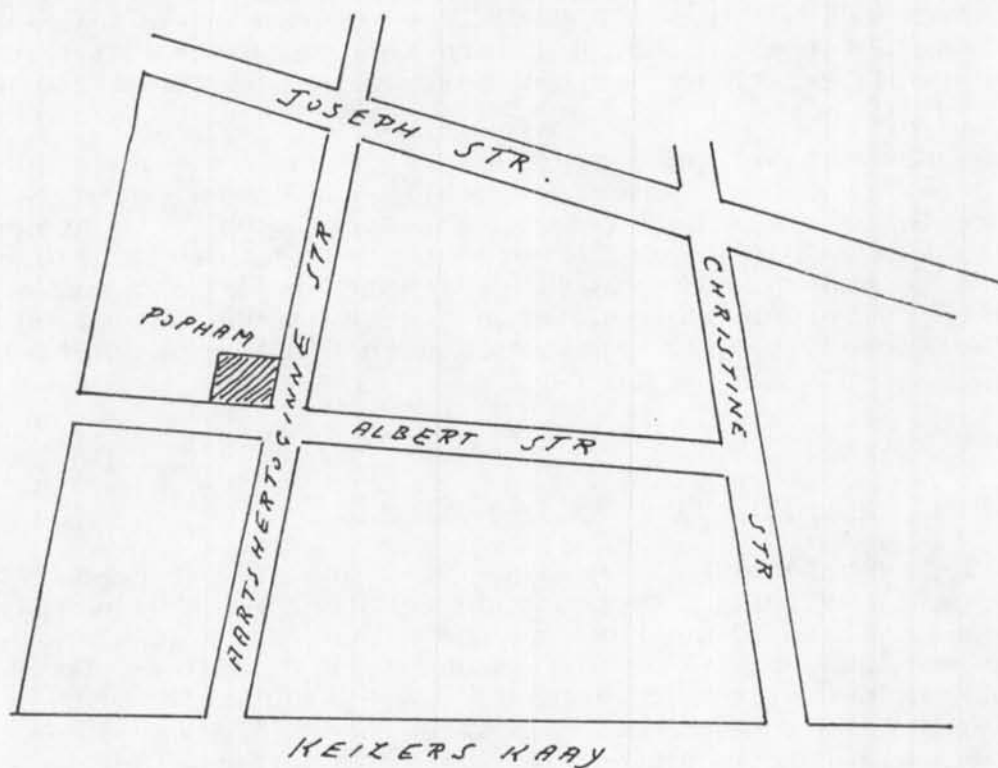
Uit een akte, 41/149 Donny, nr. 360, dd. 29.12.1790 vernemen wij dat POPHAM "actueelyk op reyse nae Oost-Indien" toelating gaf aan Pr. VITSE om dit huis te verhuren aan William PARKER, geassocieerde van CHARNOCK en dit vanaf 15.12.1790 tot 30.4.1793. Dit huis was eerder voor enkele maanden betrokken geweest door Ez. DE JONGH, gezworen makelaar.

Wanneer POPHAM uit Indië naar Oostende terugkwam weet ik niet. Een notariël akte, Donny, 41/154, nr. 43, dd. 20.10.1792 vermeldt dat dit huis op de N.W. hoek "bewoond door de heer Popham" was. Zijn westelijke buur, Fr. PINSON uit de Albertstraat, ging naar het huis van VITSE om erover te klagen dat "het privaet ofte dreckput van het huis van Vitse zig in soo slegten staet ofte immers ondig bevindt dat den drek ofte stinkend materie is penetrerende door de meur ende op myne proprieteyt selfs tot in mynen citerne", klacht waarop VITSE niet reageerde.

Naar 41/158, Donny, nr. 515, dd. 10.12.1793, verhuurde VITSE dit huis vanaf 1.11.1793 verder aan POPHAM voor de duur van 6 maanden en 6 jaar. POPHAM dacht er dus aan nog lange tijd in Oostende te kunnen verblijven.

Na het overhaastig vertrek van de Fransen uit Oostende einde maart 1793, kwam Oostende opnieuw onder Oostenrijks bewind. Engelse regimenten werden via Oostende aangevoerd om het Oostenrijks leger

te versterken. Het is vooral in 1794, wanneer de druk van het Franse leger op het leger van de anti-Franse coalitie groter was geworden, dat POPHAM als "Officier de la Marine Royale de la Grande Bretagne et surintendant de la navigation interne de la Flandre" optrad om schepen aan te kopen voor de Britse regering.

WONING SIR HOME RIGGS POPHAM TE OOSTENDE

HET TELEFOONNET TE OOSTENDE IN 1886

door Daniël DESCHACHT

Vandaag zijn er in België reeds meer dan drie miljoen telefoonabonnees en dit op een bevolking van om en bij de tien miljoen.

Door de snelle evolutie die de telecommunicatie de laatste jaren kent, omvat zij vandaag heel wat meer dan de traditionele telefonie. De moderne telefoon, de mobilfoon, de semafoon met sematoom, semadigit en semascript.... maken het mogelijk op elk moment op bijna eender welke plaats een abonnee te bereiken. Technische snufjes waar men 100 jaar geleden niet eens durfde van dromen.

Het telefoonnet te Oostende werd officieel in gebruik genomen op 1 juli 1886, meer dan 104 jaar geleden. Van dit "nieuw" communicatiemiddel werd melding gemaakt in het plaatselijk dagblad L'Echo d'Ostende van zondag 4 juli 1886 (1). Het artikel vermeldt tevens een dertigtal geïnteresseerden, voornamelijk uit de horeca en zelfstandigen, die een aansluiting wensten.

Hoe indertijd een verbinding diende tot stand gebracht te worden leert ons een oud reglement verspreid, in juni 1886, door de Telegraafdienst ten behoeve van de geabonneerden. De in het Nederlands opgestelde brochure, dertien pagina's dik, bevat voorschriften

en onderrichtingen welke stipt dienden gevolgd te worden om een vlotte en goede verbinding te vormen. Deze door het Ministerie van Spoorwegen, Posterijen en Telegrafien uitgegeven brochure werd gedrukt bij boek- en steendrukkerij Ad. MERTENS, Goudstraat 12 te Brussel.

Het lijkt mij wel interessant hier enkele van deze voorschriften over te nemen, nl. hoe ging men te werk om een telefoongesprek te voeren ?

Om eene gemeenschap te vragen :

Men laat de ontvangtelephonen aan den haak van den toestel hangen en draait eenige malen snel de kruk om het plaatselijk middenkantoor te verwittigen. Daarna neemt men de ontvangtelephonen van den haak af en brengt ze spoedig aan de ooren.

In die houding wacht men totdat de telephonist van het middenkantoor antwoordt met de woorden : "Ik luister" en zijn nummer opgeeft. (Dit nummer was noodzakelijk want ingeval van klacht diende de geabonneerde het nummer van de telefonist op te geven).

Men geeft duidelijk de naam en de woonplaats op van den geabonneerde, dien men verlangt te spreken. Men houdt de telephonen aan de ooren totdat de telephonist, na den opgeroepen persoon te hebben verwittigd, meldt, door het woord : "Spreek", dat de gemeenschap is gemaakt of aankondigt dat de opgeroepen geabonneerde niet antwoordt. Wanneer het gesprek gedaan is, hangt men de telephonen weder aan den haak, waarna men eenige malen de kruk draait. Men verlaat den toestel niet vooraleer de verwittiging beantwoordt is.

Om een oproep te beantwoorden diende men als volgt te werk te gaan : bij het inslaan van de wekker moest men de linker telefoon afnemen en zijn naam opgeven. Daarna bracht de telefonist de verbinding tot stand en verwittigde beiden, oproeper en opgeroepene, door het woord "spreek" en gaf hij zijn nummer op.

In de rubriek "Belangrijke aanmerkingen" staat vermeld :

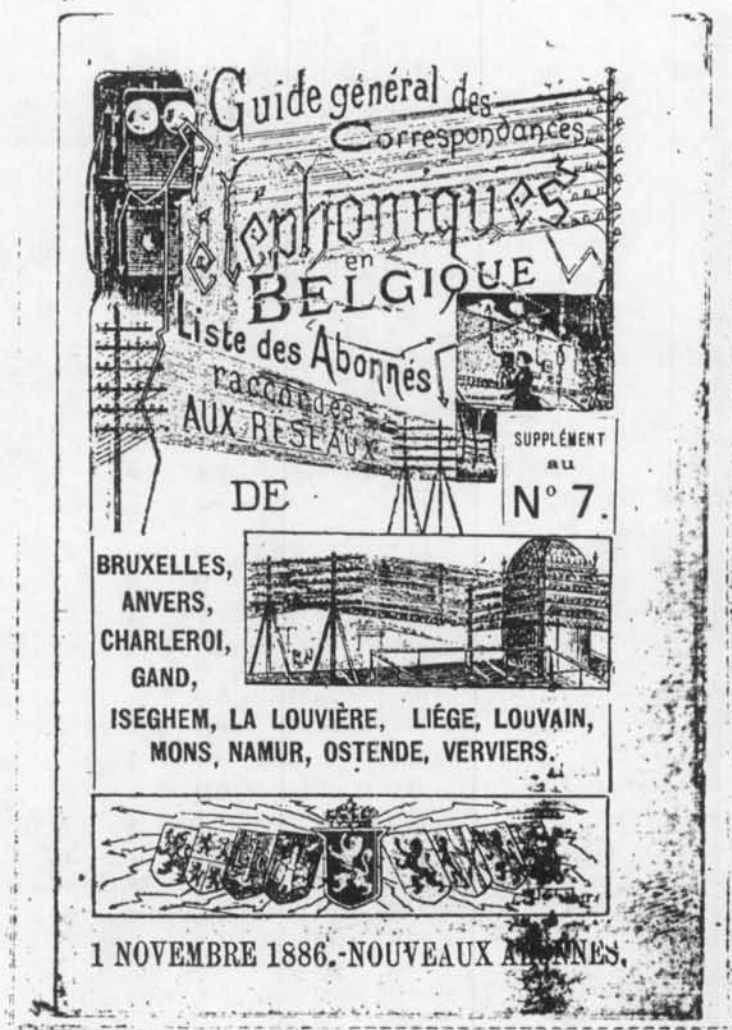
Ieder geabonneerde heeft het recht de toestellen, die voor zijn gebruik bestemd zijn, ter beschikking van derde personen te stellen : maar daarvoor mag hij geen loon of prijs ontvangen.

Liet betrokkene zich dan toch betalen voor het telefoongesprek dan maakte hij zich schuldig aan een inbreuk op art. 3 van de wet van 11 juni 1883 en werd hij beschouwd als een exploitant zonder machtiging van een telegraaf of telefoonlijn.

Volgens de brochure was het middenkantoor gevestigd op de Grote Markt. Telefoneren kon in het openbaar telefoonkantoor van het Station, alle dagen, zon- en feestdagen inbegrepen, van 7 tot 21 uur. Alsook in het openbaar post- en telegraafkantoor van het Kursaal gedurende het badseizoen. Een telefoongesprek binnen het net van Oostende kostte 25 centiemen per ondeelbare tijd van 10 minuten.

Geabonneerden werden in het bezit gesteld van een kaart op hun naam, waarmee deze in openbare kantoren kosteloos konden telefoneren (voorloper van onze Telecard !)

De brochure handelt verder over hoe een telegram via de telefoonlijn kon verzonden worden en hoe telefoongesprekken op grote afstand dienden te geschieden. Met de ingebruikname van het net was het aanvankelijk enkel mogelijk in contact te treden met dat van Brussel.

In de toenmalige telefoongids van 1 november 1886 "Guide général des Correspondances Téléphoniques en Belgique" staat onder Ostende slechts één abonnee vermeld nl. 1 Hôpital-Hospice, rue l'Hôpital. Dit bijvoegsel aan de telefoongids n° 7 bevat de "Liste des Abonnés raccordés aux réseaux de Bruxelles, Anvers, Charleroi, Gand, Isegheem, La Louvière, Liège, Louvain, Mons, Namur, Ostende, Verviers. Deze gids, met als afmetingen 8,5 x 13,3 cm. telt acht bladzijden. Vergelijk nu maar eens met de huidige telefoongidsen voor dezelfde zones.

Nog geen jaar later hadden reeds 42 inwoners van Oostende een aansluiting genomen op het telefoonnet (2).

In juli 1914 bedroeg dit aantal 750 (3), en bij de oprichting van de Regie voor Telefonie en Telegrafie in 1930 telde de zone Oostende ongeveer 1.760 abonnees.

Momenteel zijn er in de zone Oostende (059) alleen een 60.000 aansluitingen. Behalve het gesproken woord worden nu ook geschreven boodschappen, data, documenten en beelden via het telefoonnet (telefax) overgebracht. Computers communiceren onderling (videotex, e.a) en binnenkort spreken we elkaar via de visiofoon.

- (1) Stadsbibliotheek Oostende. L'Echo d'Ostende n° 2255 - dimanche 4/7/1886, 22e jg. p. 2, k. 2-3.
- (2) Deze lijst werd gepubliceerd in L'Echo d'Ostende n° 48 - jeudi 16/6/1887, 23e jg., p. 3, k. 2.
- (3) Statistische gegevens verstrekt door het Museum van Post en Telecommunicatie, Grote Zavel 40 te 1000 Brussel. 02/5119830.

OOSTENDE 1918

WAAROM HEBBEN WIJ NOG EEN PARK, MIDDEN IN DE STAD ?

door J.G. DE BROUWERE

In vroeger tijden was het aanschaffen van drinkbaar water een probleem waar de Oostendse burgervaderen zwaar aan tilden. Zo komt het, dat de Gemeenteraad, - allicht op voorstel van het College van Burgemeester en Schepenen, - tijdens zijn zitting van dinsdag 01/10/1857 de beslissing trof, die later nog wel belangrijke gevolgen zou hebben : er zou een artesische put (1) aangeboord worden. Dat gebeurde waar nu het park aangelegd is, en toen "la plaine de St-Sebastien" heette. Met het boren werd aangevangen op dinsdag 13/04/1858, van op een punt 6,45 m. beneden het niveau van laag water. Het boren werd op zondag 11/12/1858 stop gezet : men was op -308 m. geraakt (2). Het water welke op van uit een diepte van 299 m., en wel met een capaciteit van ca. 120.000 liter per 24 uur. Aan de oppervlakte gekomen varieerde de temperatuur van dat water tussen 18° C en 19° C. Het opwellende water werd herhaaldelijk geanalyseerd, en zelfs éénmaal, in 1860, op last van de Regering. Helaas was het resultaat constant : het water is niet drinkbaar !... Wie ervan dronk, leed onmiddellijk aan diarree.

Het Oostends Stadsbestuur was vanzelfsprekend ontgoocheld, verloor alle belangstelling voor dat water, sloot de boorpijpen af, en had er helemaal geen aandacht meer voor.

Dat bleef zo tot in 1906. Toen kwam een Brusselse hoogleraar, dokter Jules FELIX (3), te Oostende een lezing houden. Hij opperde de mening, dat het Oostends artesisch water wel niet drinkbaar is, maar toch een curatieve waarde heeft. De lezing ging door in de bureaus van het blad L'Echo d'Ostende op vrijdag 05/01/1906. Dat blad had immers het jaar daarvoor een intense propagande gevoerd met het oog op de uitbating van de helemaal vergeten artesische putten. De lezing was eigenlijk georganiseerd ten behoeve van de Oostendse artsen, en een aantal onder hen woonde inderdaad de lezing bij (4). FELIX was welbespraakt en overtuigde zijn toehoorders desdanig, dat de aanwezige artsen terstond een motie naar de Burgemeester stuurden. Ze vroegen une nouvelle analyse des eaux artésiennes soit faite, notamment et surtout en ce qui concerne la bactériologie et la radioactivité (5).

De verdere afloop lijkt op een encenering : het College behandelde de zaak met bekwame spoed, de Gemeenteraad kwam dezelfde dag bijeen, en tot een nieuwe analyse werd terstond beslist. De stad zou het nieuw onderzoek toevertrouwen aan een befaamd Frans hydroloog en lid van het Institut de France, nl. Armand GAUTHIER; hij zal de opdracht uitvoeren tegen een honorarium van 3.000 (goud)-frank (6).

GAUTHIER deed beroep op een collega, Charles MOUREU, hoogleraar aan de farmaceutische hogeschool te Parijs. MOUREU verloor geen tijd en reisde naar Oostende, om daar van dat artesisch water op te nemen. Dat deed hij op dinsdag 27/02/1906, zegt hij. Maar eenvoudig was dat niet geweest. Op zaterdag 24/02/1906 was stadstechnicus CHEVALIER met een ploeg stadswerklieden naar het Leopoldspark gekomen, om over te gaan au repérage des puits artésiens. Na lang zoeken en tasten, - on avait perdu l'emplacement exact ! - werden de putten herontdekt. Ze lieten water opwellen, dat een zachte zwavelgeur verspreidde. MOUREU liet het water goed doorstromen tot 's anderendaags, zondag 25/02/1906. En dan nam hij stalen op, die (dát was toch de bedoeling) zouden geanalyseerd worden. Zo luidt het verslag van de aanwezige journalist in L'Echo d'Ostende van 27/02/1906. MOUREU zelf verhaalt, dat hij water opnam in de grandes

bonbonnes de verre au préalable parfaitement rincées et lavées à l'eau elle-même. Het ontleed water, zo gaat zijn verhaal verder, werd opgenomen op 27/02/1906 (8). Nu, die 27ste was een dinsdag. Wat was er tussenin gebeurd met het water opgenomen op zondag 25 februari ?

Een bijdrage van L'Echo d'Ostende van één jaar later (21/01/1907) beantwoordt die vraag. Het blad herinnert aan la déplorable incurie qui présida aux prises d'eau par M. Moureu en dan et au nouvel envoi fait à Paris par des ouvriers ignorants qui fourraient leurs mains sales dans les bonbonnes stérilisées. Het zal wel op 27/02/1906 geweest zijn, dat de "ouvriers ignorants" het water op flessen trokken dat later werd geanalyseerd. Wat juist gebeurd was, is niet achterhaald. Alleszins is het zo, dat de ontledingen, door de twee Parijse hoogleraren, - tegen een hoog honorarium uitgevoerd - , veel, héél veel aan waarde inboeten. Het enige gekke bij die gebeurtenis is wel, dat dokter FELIX, de man die alles wetenschappelijk aan het rollen bracht, er op zaterdag 24/02/1906 niet kon bij zijn : hij had een verstuikte voet ! Zo luidt het althans.

Ondertussen hadden GAUTHIER en MOUREU de zaak aanhangig gemaakt bij de "Société hydrologique de Paris", waar een zeer heftige discussie rolde. De vraag was immers of de twee geleerden na ontleding van het Oostends water, al dan niet mochten gewagen van een mogelijke commerciële uitbating (9).

De twee franse geleerden gingen vlug over tot het volbrengen van hun taak, die ze aanvaard hadden. Zodanig dat de Burgemeester tijdens de vergadering van dinsdag 17/07/1906 aan de Gemeenteraad reeds de gedrukte tekst van het analyseprotokol kon voorleggen (10). In haar nummer van dezelfde dag kon L'Echo d'Ostende (hoe kon dat wel ?) een bondig verslag drukken van de Gemeenteraadszitting. 's Anderendaags echter uitte het blad in het nr. van 18/07/1906 een verstaanbare verontwaardiging : het Oostendse blad werd tijdens de zitting niet eens vermeld. En toch lag dat blad aan de oorsprong van het ganse gedoe !

Welke ook de waarde van de analyses weze, was het College alleszins enthousiast : dokter Jules FELIX werd ertoe uitgenodigd een lezing te houden in de feestzaal van het toenmalig stadhuis. FELIX hield zijn lezing op zaterdag 18/08/1906 Sur l'avenir et la prospérité d'Ostende par l'utilisation des eaux artésiennes médicinales d'Ostende au point de vue physiologique et thérapeutique. Deze lezing werd besproken tijdens de zitting van de Gemeenteraad van 11/09/1906. Ze werd zo belangrijk geacht, dat de tekst ervan integraal in de notulen werd opgenomen (11).

Na veertien dagen, op dinsdag 25/09/1906, vergaderde de Gemeenteraad opnieuw. De Gemeenteraadsleden hadden tijd gehad, om de tekst van FELIX te bestuderen, en er zich van te overtuigen, dat daar, in die ondergrondse waterlaag, voor de stad een goudmijn lag. Er werd dan ook beslist tot de uitbating van het artesisch water en om beroep te doen op aanbiedingen en ontwerpen : l'Administration communale recevra, sans aucun engagement de sa part (ze waren toch voorzichtig in 1906 !) les projets relatifs à l'exploitation des eaux. Die onderwerpen moesten uiterlijk op 31/05/1907 binnenkomen. Er werd ook een commissie aangesteld, die de voorgelegde ontwerpen zou instuderen en bekeuren (12).

Het dynamisch College gaf toen opdracht tot het opmaken van een verslag over het ganse probleem, - en dokter FELIX zou het doen samen met stadsingenieur A. VERAERT.

Het werd een zéér uitgebreid verslag, met inbegrip van een ontwerp voor het bouwen van een "Palais des Thermes", en de tekst van een mogelijk wetsvoorstel. De Oostendse burgervaders hadden het daarbij niet gelaten en de Minister van Financiën en Openbare Werken aangesproken. Deze was de stad gunstig gezind, en bood de oppervlakte van het 3de dok aan pour la construction du Palais des Thermes, qui sera érigé au milieu de jardins (13).

Te Oostende was niet iedereen daar zo gelukkig mee als de gemeenteraadsleden wél waren. De "S.A. Etablissement hydrothérapique d'Ostende" allerminst, want het verslag "Felix-Veraert" voorzag in de mogelijkheid tot een zeewaterkuur in het grootse "Palais des Thermes" ! Het vennootschap schreef daarover op 15/12/1906 aan de Burgemeester, en protesteerde tegen la décision d'un établissement thassalographique dans le Palais des Thermes projeté (14).

Tijdens 1907 werden een aantal maatregelen voorzien ter uitvoering van de beslissingen die in 1906 getroffen waren. Het belangrijkste was de beslissing om het "pavillon abri inoccupé" in het park om te bouwen tot een "buvette" (15). Maar het stadsbestuur was niet zo gerust met de vraag naar de eigendom van het artesisch water (16). Toch begon de stad zonder dralen met de werkzaamheden, en op dinsdag 07/05/1907 kon de Burgemeester fier meedelen, dat de ombouwing bijna ten einde was. De oppositie vroeg hoe het stond met de aanbesteding : de "buvette" zou immers privé uitgebaat worden, door een concessiehouder, die zelfs water in flessen zou mogen verkopen. Het antwoord was : l'affaire est en cours. Wat niet belet dat de Gemeenteraad drie weken daarop, op dinsdag 28/05/1907, besloot, dat de stad zelf de "buvette" zou uitbaten : er zouden abonné-drinkers en occasionele drinkers zijn. De abonnées zouden 20,-- (goud)frank per jaar betalen, de toevallige gebruiker betaalt dan 0,20 (goud)frank voor het ingangsticket (17). Werd de prijs te hoog vastgesteld ? Waren er niet genoeg Oostendenaren die dat laxatief water lustten ? Het is in elk geval zo, dat de Gemeenteraad op dinsdag 09/07/1907 de prijs reeds neerhaalde en halveerde (18).

Van buiten uit was er wel een zekere belangstelling voor het Oostends miniraal water. Op dinsdag 10/9/1907 deelde de Burgemeester aan de Gemeenteraad mede, dat de Belgische Handelskamer te Rijsel op documentatie aandrong (19). Wat later, op dinsdag 24/10/1907, kon zelfs gewag gemaakt van een Parijzenaar, Maurice MEYER, die reeds twee brieven had gestuurd, waarin hij het monopolie van de uitbating van het Oostends mineraal water aanvroeg (20); er werd besloten niet tot onderhandelingen over te gaan.

Maar wat met het "Palais des Thermes" ?

Hoeveel het stadsbestuur van het "Palais des Thermes" ook verwachtte, toch hadden sommige Oostendse artsen er niet op gewacht : ze schreven het artesisch water van het park als medicatie voor (21).

Het probleem van het "Palais des Thermes" kreeg geen vlugge oplossing, al deed de stedelijke administratie wat in haar bereik lag om precies de oplossing te vinden. Op de zitting van de Gemeenteraad van dinsdag 22/01/1907 werd immers besloten het voorontwerp van lastenkohier te laten drukken. De bouw was wellicht niet meer voorzien op de oppervlakte van het 3de dok, daar meteen besloten werd, na te gaan onder welke voorwaarden het 3de dok weer aan de Staat zou kunnen afgestaan worden (22). Hoe het verder afliep is nogal duister.

Tot L'Echo d'Ostende (nr. van 3-4/06/1907) aan de lezers mededeelde,

dat de Minister van Openbare Werken de aanbesteding goedkeurde, die de firma "Foraky. Société belge de forage et de forçage" uit Brussel had gedaan, om in het Leopoldspark opnieuw aan te boren à l'emplacement projeté provisoirement pour le Palais des Thermes. Het park liep groot gevaar gerooid te worden. En toch....

Het is pas in 1911 dat er weer schot in de zaak komt. Op dinsdag 05/09/1911 deelde het College aan de Raadsleden mee, dat de "Commission médicale locale d'Ostende" een ontwerp-reglement had voorgelegd van een wedstrijd pour la détermination des applications médicales de l'eau minérale du parc (23). Dat werd verwezen naar de "commission des régies", die een gunstig advies uitbracht. Zo kon de Gemeenteraad het reglement op 24/10/1911 goedkeuren, het in zijn notulen opnemen en tot het drukken en verspreiden ervan beslissen (24). Op dinsdag 24/04/1912 stond het "Palais des Thermes" weer op de agenda van de Gemeenteraadszitting. Gedurende die zes maanden waren de burgervaders bijzonder ijverig geweest. Ze konden immers meedelen, dat de Minister van Landbouw en Openbare Werken op 17/04/1912 geschreven had, dat de Staat wel bereid was om 5.500.000,-- (goud) frank aan het bouwen van een "Palais des Thermes" te besteden. En de Gemeenteraad keurde een ontwerp van overeenkomst met de Staat goed (25).

Waarom de bouwwerken uitgesteld werden, is niet duidelijk. En dat was het ook niet voor gemeenteraadslid Henri BAELS, "une des élégnaces du Conseil" (26), die tenslotte, - eind december, bijna één jaar nadien, - de vraag aan het College stelde (27) : Est-ce qu'il n'entre pas dans les intentions du Conseil d'examiner sous peu la question de l'emplacement du Palais des Thermes ?. Het College antwoordde, dat het gebouw zou worden opgericht midden in het park, en dat dit de uitdrukkelijke wens van de Regering is.

Daarop rees hevig protest : wat dan ? Bomen, die pas na 20 tot 30 jaar volgroeid waren, zouden eenvoudig omgehakt worden ! Het College trachtte de groenen-avant-la-lettre te paaien.... Bruggen en Wegen zouden nog eerst eens boren, om te weten te komen, of er in het park wel genoeg water opborrelt, om er een "Palais des Thermes" op te richten. Zo niet, dan komt er geen "Palais des Thermes" in het park....

Enkele maanden nadien brak Wereldoorlog I uit. Het "Palais des Thermes" werd in de vergeethoek geduwd, en meteen ook de wens van de Regering, om de bomen van het park te rooien om het daar op te richten.

En zo komt het, dat we nog een park hebben, midden in de stad.

- (1) Een artesische put is een geboorde welput, waarvan het eerst bekend eksemplaar in 1126 in Artois (van daar de naam) aangeboord werd.
- (2) Bulletin communal de la ville d'Ostende. 1906, blz. 305. Andere inlichtingen op blz. 3-6 van Armand GAUTHIER & Charles MOUREU.
- (3) Professor aan de "Université nouvelle et internationale" te Brussel. Zie necrologie in Le Carillon van 07/12/1912 en in L'Echo d'Ostende van 11/12/1912.
- (4) Nml. de dokters BOUCKAERT, DE GHELDERE, DOGNIE, GARNIER, GOFFIN, KAISERGRUBER, KESTELOOT, PLEYN, SEEUWEN, SNOECKS, VAN DE MAELE, VAN DEN BULCKE, de beide VAN OYE's (vader en zoon) en VERSCHEURE. De anderen hadden belet laten weten. Zie L'Echo d'Ostende van 06-07/01/1906. Het blad publiceerde

de lezing in extenso in de nrs. van 09, 11, 12, 13-14, 16 en 16/01/1906.

- (5) Bulletin...1906, blz. 168.
- (6) Bulletin...1906, zitting van 05/01/1906, blz. 168-169.
- (7) L'Echo d'Ostende van 27/02/1906.
- (8) Blz. 5-6 van het gedrukte verslag, - zie noot (2).
- (9) L'Echo d'Ostende van 27/02/1906.
- (10) De tekst gedrukt door de drukkerij A. VAN GRAEFSCHPEPE (1906) werd in de notulen van de Vergadering opgenomen (zie Bulletin...1906, blz. 183 vv. L'Echo d'Ostende publiceerde de tekst van het verslag Gauthier-Moureu in de nrs. 18, 20, 21-22/07/1906 in zijn geheel.
- (11) Bulletin...1906, blz. 247-262. Felix had voordien de tekst van zijn lezing in een brochuurtje laten drukken.
- (12) Leden ervan : schepen DECOCK en schepen VAN GLABBEKE, gemeenteraadsleden J. LAROYE en J. PLEYN, dokter Jules FELIX, dokter SEEUWEN (lid van de Oostendse Commission médicale locale) en stadingenieur A. VERAERT. Zie Bulletin...1906, blz. 305-306. L'Echo d'Ostende drukte op 25/09/1906 (nog eens dezelfde dag !) een verslag van de Gemeenteraadszitting, echter zonder commentaar.
- (13) Bulletin...1906, blz. 442-452, met inlassing van het volledige verslag Felix-Veraert (zitting van de Gemeenteraad van dinsdag 04/12/1906).
- (14) Meegedeeld tijdens de Gemeenteraadszitting van zaterdag 29/12/1906, 15de en laatste zitting van het jaar. Zie Bulletin...1906, blz. 157-159.
- (15) Beslist tijdens de eerste Gemeenteraadszitting van het jaar, op dinsdag 22/01/1907. Zie Bulletin...1907, blz. 1 vv.
- (16) Tijdens dezelfde zitting werd besloten de kwestie te laten onderzoeken (t.a.p., blz. 5-6). Toen J. LAROYE tijdens de Gemeenteraadszitting van 09/07/1907 vroeg hoe dat opgelost was, kreeg hij ten antwoord l'affaire est en cours.
- (17) Bulletin...1907, blz. 226-227.
- (18) Ibidem, blz. 276. De abonnementsprijs was nu 10,-- frank per jaar, en de maandprijs 3,--; het ticketje was tegen 0,10 frank te verkrijgen. Vreemd genoeg : L'Echo d'Ostende blijkt elke belangstelling kwijt te zijn, voor een geval dat door het blad zelf was uitgelokt; op 09/07/1907 drukt het een vrij neutraal verslag over de Gemeenteraadszitting, zonder enig commentaar.
- (19) Bulletin...1907, blz. 375.
- (20) Bulletin...1911, blz. 385-386, met verwijzing naar de Gemeenteraadszitting van 05/09/1911 (blz. 423-426). In februari 1907 had een militair apotheker op rust het voorstel gedaan, op de dijk naast het Kursaal een Trink-Hall op te richten (Bulletin...1907, zitting van 26/02/1907).
- (21) L'Echo d'Ostende van 21/01/1907.
- (22) Bulletin...1907, blz. 5-6. Op de Gemeenteraad van 09/07/1907 heette de kwestie haar verloop te hebben.
- (23) Bulletin...1911, blz. 517-518.
- (24) De tekst was in het frans, nederlands, engels en duits, in een bordeau kapt met volgende titel : Concours pour l'Etude des Eaux Minérales d'Ostende. (Source du Parc) - Wedstrijd voor het onderzoek der Minerale Waters te Oostende. (Bron des Parks) - Competition about the Study of the Mineral Waters of Ostend. (Source of the Garden) - Wettstreit für das Studium des Ostender Mineralwassers. (Quelle des Gartens).
- (25) Bulletin...1912, blz. 478.

- (26) Dat is de wijze waarop L'Echo d'Ostende hem kwalificeert !
(27) Gemeenteraadszitting van 30/12/1913 : Bulletin...1913, blz. 1355-1358.

NOOT

De Heer J.G. DE BROUWERE, schrijver van dit artikel, was Conservator aan de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis te Brussel; nu met rust. Is ook medewerker van het tijdschrift "Vlaamse Stam".

REPLIEK OP "DAKEN VAN OOSTENDE"

door Freddy DUFAYT

In het nummer van december 1990 probeert schrijver een andere schepingsdatum te geven aan de "Daken van Oostende" door James ENSOR.

Wellicht heeft schrijver gelijk en toch... In de "Honderdjarige geschiedenis van de Koninklijke Sint-Jozefsparochie te Oostende 1889-1989" lezen wij : "De eerste steen werd ingemetseld op 12 augustus 1897 en aannemer DEGRYSE kwam klaar met het kerkgebouw, behalve met de catechismuszaal, tegen het kerkwijdingsfeest van 18 maart 1901. Op vier jaar tijd was alles kant en klaar : een driebeukig gebouw met transept, westertoren en...". Op de schildering is de toren nog in opbouw en dateert dus waarschijnlijk vanuit 1900. En toch...

Bijgaande afdruk is een schets uit het schetsboek van ENSOR en toont ons een stuk uit de schildering "Daken van Oostende" en is gedateerd met volgend opschrift : "Dessiné le 24 Novembre 83 à 5 heures soir" ! Op keerzijde een briefje zonder aansprektitel : "J'ai le plaisir de vous envoyer un dessin du tableau, destiné à l'exposition des vingts...."

In "Les XX Bruxelles Catalogue des dix expositions annuelles", beschrijvende alle artisten met hun tentoongestelde werken van 1884 tot 1893, vinden wij "Les Toits" van ENSOR op de expositie van 1888 onder het nummer 10 van 21 ingezonden werken.

Zo beleven wij nu diverse scheppingsjaartallen : 1883 volgens de tekening, 1888 volgens l'exposition des vingts, 1898 volgens de meeste boeken en 1900 volgens de opbouw van de Sint-Jozefskerk.

Wellicht schilderde ENSOR zijn schildering voor de tentoonstelling van 1888 en werd die later vervolledigd met het bijschilderen van de Sint-Jozefskerk.

Ons besluit is : er is nog veel zoekwerk in het oeuvre van ENSOR, maar het is boeiend, want wat schuilt niet onder zijn eigen woorden : ik heb gezegd, gedacht, uitgevoerd !

Hoe en wanneer allemaal !

dimanche le 24 Novembre 83. à Shanghai
à l'obscurité ma place de coucher
5. hems.

door Robert OUVRY *

Franciscus, Alexander, Carolus CLAEYS

Franciscus CLAEYS, die wij verder François CLAEYS zullen noemen, werd geboren te Oostende op 23 juli 1786. Hij was de zoon van Franciscus, Joannes CLAEYS en Maria Catharina DUCORAN.

Wanneer François CLAEYS als kleuter zijn eerste stappen in de vesting Oostende waagde, heerste er een bewogen toestand.

De "tiran" Lodewijk de XVIe werd onthoofd in 1789 en het Frans republikeinse leger kwam Oostende "bevrijden". In 1793 werd Oostende nogmaals "bevrijd" door het Oostenrijkse leger en de "tirannen" ROBESPIERRE en SAINT JUST werden in 1794 onthoofd.

De Oostendenaars rolden van de ene bevrijding in de andere, want het republikeins leger viel opnieuw Oostende binnen en heel België werd officieel aan Frankrijk gehecht op 8 oktober 1794.

François CLAEYS was nog geen 11 jaar oud toen hij aanmonsterde als scheepsjongen op het kaperschip "Le Hasard" van kapitein BLANCKMAN. Daarop vaarde hij zijn eerste drie maanden.

Op 13 februari 1798 kwam generaal BONAPARTE (toen 28 jaar oud) de vestingen van Oostende in ogenschouw nemen.

Onze François CLAEYS scheepte opnieuw in voor een periode van 3 maanden op het kaperschip "Maltais" van kapitein Th. BOILAU.

In het republikeinse jaar IX (1799-1800) promoveerde hij tot lichtmatroos en vaarde 6 maanden grote kustvaart op de "Frédéric" en nog eens 6 maanden op de kanonneerboot "Le Surveillant" met thuishaven Oostende.

In 1801 was hij bemanningslid op het visserszeilschip "Annette" en in 1802, op 16-jarige leeftijd maakte hij deel uit van de lichter bestemd voor de fregatten van Vlissingen.

Van 5 maart tot 17 september 1803 was François CLAEYS matroos op het hydrografisch schip "Le Génie" en hij verrichtte er peilingen op de Schelde. Dit was één van de enige positieve initiatieven, verricht in het voordeel van ons Leie departement : het opstellen van de juiste zeekaarten van de Schelde en de Noordzee onder leiding van BEAUTEMPS-BEAUPRÉ.

François CLAEYS vaarde verder op het staatsvrachtschip "Christian Livinus" en de korvet "Chien Marin".

Op 3 mei 1804 werd hij benoemd als matroos 1ste klas en aangemonsterd op de brick "Boussole", ook belast met hydrografische peilingen.

Enkele tijd nadien werd hij tweede meester op de kaper "Le Sauvage" van Boulogne en in 1808 werd hij meester. Als eerste luitenant nam hij deel aan verscheidene kaapvaarten.

In 1809 trad François CLAEYS in het huwelijk met Joanna Thérésia HEYLE en zijn zoon werd in Oostende geboren op 8 december 1810.

In hetzelfde jaar stapte hij aan boord van de brick "Les Deux Frères" als tweede in bevel. Tijdens de reis, die 25 maanden duurde, werd hij gepromoveerd tot kapitein.

In 1812 ondernam hij 3 reizen op grote kustvaart aan boord van

de "Espérance" en "Providence" met thuishaven Boulogne. In 1813 vaarde hij op grote kustvaart gedurende 22 maanden op de "Auguste et Edouard" uit Gent, nu als bevelvoerder. In 1817 rustte François CLAEYS de "Colette et Charlotte" (met thuishaven Oostende) uit voor een reis van 110 maanden naar Brazilië, Middellandse Zee, Baltische Zee, Spanje, Portugal en Noord-Amerika. Hij kwam terug in 1825 en stapte onmiddellijk over aan boord van de "Alexandre" met thuishaven Oostende, waarop hij 48 maanden vaarde.

Vervolgens vaarde hij de fregat "La Raymonde" naar Oost-Indië.

François CLAEYS kwam juist op tijd in Antwerpen om er de onafhankelijkheidsstrijd mee te maken. Volgens een getuigschrift van generaal MELLINET beperkte F. CLAEYS zich niet enkel tot toeschouwer. Deze stafchef en bevelhebber van de Brusselse artillerie schreef dat de kapitein van de "Raymonde" de Antwerpse vaderlanders hielp bij de intrede van het leger van MELLINET en NIELLON op 27 oktober 1830.

Kapitein CLAEYS gaf kostbare inlichtingen die het tegenoffensief van de vijand behoorlijk dwarsboomden. Hij trad op als gids, nam deel aan een nachtelijke zending en stelde de vuurmonden en de munitie van zijn schip ter beschikking van de bevrijders.

Een tweede getuigschrift meldt dat CLAEYS deelnam aan de gevechten aan de Rode Poort.

De Belgische Marine Afdeling werd gesticht bij Koninklijk Besluit van 27 april 1832 en François CLAEYS werd er benoemd tot kapitein-commandant met een wedde van 1.400 gulden, en dit tot bij de afschaffing van de compagnie.

Louis LECONTE schrijft in zijn boek "La Marine de Guerre Belge" (blz. 19) dat deze compagnie gesticht werd met veel tegenstand van ons Nationaal Congres. Hij refereert naar kapitein CLAEYS, die het bevel voerde, als : "oude zeebonk en zeerover van de revolutie en keizerlijke oorlogen".

Op 13 oktober 1832 werd CLAEYS benoemd tot infanterie kapitein 1ste klasse, gelijkgesteld met de rang van luitenant ter zee 1ste klasse.

CLAEYS lichtte de kanonneerboot nr. 7 op, die door de Hollanders tot zinken gebracht werd en nam daarvan het bevel over. Met deze kanonneerboot ging hij over tot de redding van de Zweedse driemas-ter "Oscar", die op het punt stond te zinken.

De koning van Zweden promoveerde hem daarvoor tot Ridder van de Degen in 1841. Op 6 juli 1842 werd CLAEYS aangemonsterd op de "British-Queen" onder het bevel van kapitein-luitenant EYCKHOLT en hij bleef er aan boord tot 4 november. Luitenant ter zee Emile SINKEL schrijft in zijn boek "Ma vie de marin" : "nieuweling bij de stoomvaart; van Herculische gestalte en ontzagwekkend, boezemt CLAEYS eerst en vooral vertrouwen in. Zijn bootsman GLABEKE, is een oude zeerover van de Franse oorlogen, lichamenlijk een echte John Bull, die de passagiers bijzonder behaagt".

Toen onze pakketbootdienst Oostende-Dover gesticht werd, kreeg François CLAEYS het bevel over de "Chemin de Fer" op 3 maart 1846.

Vervolgens werd hij aangesteld op het paddel-stoomschip "Ville de Bruges", waar hij bleef tot op zijn ruststelling op 1 mei 1849.

In de "Cercle du Phare", gelegen op de vestingen van Oostende, stichtten kolonel EYCKHOLT, DE BONINGUE en François CLAEYS de

"Cercle des Régates" op 16 april 1846. Dit waren allen oudgedienden van de gewezen Belgische Marine Afdeling. (Franciscus, Alexander CLAEYS werd verkeerdelijk Alexander CLAEYS genoemd in "150 jaar wedstrijdzeilen" op blz. 13 en 49).

Toen de "Cercle des Régates" omgedoopt werd in "Yacht Club d'Ostende" op 5 augustus 1853, woonde François CLAEYS reeds enkele maanden in Antwerpen, waar hij ook overleed op 1 mei 1855.

Zijn zoon, Petrus CLAEYS, werd benoemd tot vaandrig 2de klasse op 1 juni 1833. Hij werd achtereenvolgens bevelhebber van het visserijwachtschip "Mathilde" en directeur van de scheepsjongensschool in 1867.

Op 24 juni 1873 werd hij op rust gesteld.

Zijn dochter huwde de scheepskapitein Franciscus, Josephus BAUGNIET.

BRONNEN

- Bevolkingsdienst van Antwerpen.
- "Les Ancêtres de notre Force Navale" van Louis Leconte.
- "La petite histoire de la Marine Royale Belge" door Henry Devos, verschenen in boek IX van de Marine Academie in 1955.

* Met toelating van de heer OUVRY overgenomen uit het Clubblaadje van de R.Y.C.O.

OOSTENDE TIJDENS DE EERSTE WERELDOORLOG (16)

door Aimé SMISSAERT (+)

STAD OOSTENDE

Oostende, 3 november 1914

BEKENDMAKING

1. Heden heb ik het ambt van plaatscommandant van Oostende overgenomen.
2. Diegene die huizen, plaatsen, straten, gedeelten van straten, gronden, enz. betreedt of zoekt te betreden, wier toegang bij middel van schildwachten, of door opschriften, of vlaggen, draad, en door andere middelen verboden is, zonder voorzien te zijn van een toegangsbewijs der commandantuur, zal aangehouden en als spion behandeld worden.
3. Drankhuizen in dewelke na acht uur 's avonds (Duitsche tijd) soldaten gevonden worden, zullen onwederroepelijk en voor goed gesloten worden. De eigenaars zijn verplicht, van voormeld uur af, allen drank te weigeren.
4. Handelaars die den opgelegde geldkoers (1 mark-frank 1,25) niet aannemen, zullen, als eerste maatregel, gestraft worden door het verbod nog handel te drijven.
5. Het is aan alle burgers, zoowel handelaars als bijzonderen, streng verboden op straten, plaatsen, onbebouwde gronden, alsook van uit de huizen, zonder toelating der kommandantuur, lichtteekeningen te nemen.

(get.) SOFFNER,
Fregatten-Kapitein en Plaatskommandant.

Voor gelijkvormig afschrift. - Oostende 4 November 1914.

De Burgemeester
A. LIEBAERT

Donderdag 5 November. -

TWEEENTWINTIGSTE DAG DER BEZETTING

Nog eens mist deze nacht en deze morgen.

Voor ons opstaan krijgen wij slecht, doorslecht nieuws : 350 Belgische soldaten zouden krijgsgevangen zitten in de kerk van Middelkerke, verraden door 3 boeren van Westende, zoo zegt men.

Wij gaan op inlichtingen uit en zien met eigen oogen dat het getal eigenlijk 172 man bedraagt, waaronder 6 officieren, 2 sergeant-majours en 3 sergeanten. Die soldaten werden aangebracht per stoomtram. Drie burgers van Westende : Ch. V..., hovenier, G.D..., bakker en H.D..., bloemist, alle 3 te Westende, zijn er bij.

De krijgsgevangenen en de 3 burgers, omzet door 84 duitsche soldaten, worden naar de groote statie geleid. De bevolking is uiterst slecht gemutst op de 3 Westendenaars : zij beschuldigt hen onze soldaten verraden te hebben.

Volgens hetgene wij kunnen vernemen zouden Belgische soldaten zich weggestoken hebben in hoveniersposten tusschen Middelkerke en het gehucht "de Krokodille". De drie Westendenaars zouden de schuilplaats onzer jongens verraden hebben - en deze zouden per troepjes gevangen zijn genomen en daarna in de kerk van Middelkerke opgesloten.

Wat waar is in die zaak, voor wat het zoogezegd verraad der Westendenaars betreft, zal later wel uitlekken. (Dit verraad bestond nooit !) In oorlogstijd moet men zeer voorzichtig zijn, en moeilijk kan men aannemen dat er, in de hachelijke tijden die wij beleven, menschen, neen onmenschen zouden gevonden worden die hun Vaderland zouden kunnen verraden ! Nog iets dat later zal kunnen opgeklaard worden.

In alle geval, onze 3 Westendenaars vertrekken rond 9 ure, per tram, en omringd van duitschers, Middelkerke waarts op.

Deze morgen trokken tusschen 5 1/4 en 6 1/2 ure verscheidene bevoorradingskarren en 20 wagens van het Rood Kruis den Nieupoort-schensteenweg op.

Rond 8 1/2 ure komt, uit de richting van Dixmuide, een tram vol duitsche gekwetsten aan. Enkele oogenblikken later komen uit die richting, een aantal gekwetsten aan, in 3 rolwagens getrokken door autos.

't Is heden marktdag, duitsche marktdag : nog al wel groenselen boterboerinnen op de Groot Markt. De boter ging 3,20 fr. de kilo, de prijs der groensels was dezelfde gebleven als verleden week.

In stad wemelt het wederom van duitschers. Men mag weer over de brug der Kapellestraat : de schrik zit niet meer onder de platkoppen.

Tusschen 1 1/2 en 2 ure wordt een Ierlander (Engelsch soldaat) binnengebracht.

Rond 2 1/2 ure, komt uit de richting van Dixmuide, een tram vol met gekwetsten aan. Deze gekwetsten (28 zwaar- en 65 lichtgewonden) werden overgevoerd naar de Noorweegsche stallen (Koningin-nelaan) en naar het Krijgshospitaal.

Twee Engelsche vliegtuigen vliegen over de stad, het eerste

rond 2 u. het andere, een kwart uurs nadien. De Duitschers schoten er vruchteloos met geweren en mitraljeuzen op.

Kwart voor 5 ure wordt een Highlander (Schotsch soldaat) krijgsgevangen binnengebracht.

Verders, niets te melden. - 't Schijnt dat de Duitschers meer dan ooit te Oostende vastgeankerd zijn ! Men hoort zelfs, in de verte, geen kanongebulder meer ! De schoone kans, voor de Bondgenoten, gister door te breken, zou vernietigd geworden zijn door het gevangennemen onzer soldaten. Hoe klein hun getal ook was, moet deze tegenslag hun teleurgesteld hebben, want menschen, die hebben kunnen doordringen, weten te vertellen dat de Bondgenoten achteruit getrokken zijn tot in Lombardzyde-dorp.

* * *

Personen die dicht bij de havengeul hebben kunnen naderen, verzekeren dat er geene vlotbrug over de havengeul ligt, maar wel, langs de staketsels twee vlotten. Wat de Duitschers zinnens zijn daarmee te doen, weet de droes !

* * *

Deze avond om 6 ure, hebben de Duitschers, drie villas gelegen tusschen de Villa Osterrieth en het Hôtel Quittmann, op den Zeedijk van Mariakerke, in brand gestoken. Alleen de muren bleven rechtstaan. Die villas staan in den weg van het Duitsche geschut.

Vrijdag 6 november. -

DRIEENTWINTIGSTE DAG DER BEZETTING

Mistige morgen. Van rond 7 ure hoort men geschot al den kant van Middelkerke. Een half uur nadien trekken een paar duizend man Leffinghewaarts op.

Deze morgen vliegen twee vliegmachienen over de stad : een Engelsch rond 9 ure en een Duitsch rond 11 ure.

Rond 3 ure komen aan de statie 2 elektrieke trams, ieder van 4 wagons, uit de richting van Blankenberghe aan. De soldaten die er in zitten, vormen 13 en 26 reken van 4. Wij schreven deze cijfers op om wel aan te duiden hoe erg vele menschen zich bedriegen, wanneer zij oordeelen over de sterkte van een troep soldaten ! 2 volle trams met soldaten, zegt het volk, en seffens denkt men aan duizende en nog duizende platkoppen ! Er is hier voorwaar al van dit onkruid genoeg !

Rond 2 ure vliegt een Engelsch vliegtuig, tamelijk laag, over de stad. De Duitschers schieten er van alle kanten op, doch zonder het te treffen. Tusschen 3 en 3 1/2 ure, een tweede vliegtuig : herhaling van het vruchteloos geschot. Kwart na 4 ure, een 3e vliegtuig : 13 maal wordt er op geschoten, nog eens vruchteloos !

Van 3 tot 4 ure, op de Groote Markt, concert door de mariniers.

Gansch den vooravond, den avond en den nacht, heen en weer geloop en gerij van soldaten en karren !

Te rekenen van heden worden Duitsche paspoorten verleend aan de vluchtelingen van 't binnenland, die terug naar huis willen keeren.

De Duitsche vlag, die aan 't stadhuis waaide, werd tegen den avond binnengehaald.

Deze morgen kwam een dronke duitsche soldaat in de sakristij der kerk van den Vuurtoren. De wacht werd bijgeroepen en hij werd evangelijsch weggebracht.

* * *

ZITTING VAN DEN GEMEENTERAAD.

Om 4 ure hield de Gemeenteraad eene officieuse zitting.

Waren tegenwoordig : M. DE VRIÈRE en dezelfde leden als in de zitting van 24n Oktober, behalve de heer schepen DEVRIESE.

De heer Burgemeester maakt kenbaar dat de duitschers zeer gebelgd zijn omdat, niettegenstaande het reeds 2 maal gedane verbod, de menschen blijven samenscholen op de straat om de aankomst der gekwetsten en krijgsgevangenen alsook de verrichtingen der soldaten gade te slaan. Zij hebben Woensdag maar al te duidelijk gezien dat de Oostendenaars groote vreugde schepten in het alarm der duitschers. Daaraan moet paal en perk gesteld worden : de duitsche overheid is vast besloten geene samenscholingen van meer dan 5 personen meer te dulden en, desgevallend ieder maal 2 of 3 overtreders van het verbod gevangen te nemen. De duitsche overheid vraagt (?) ook dat de stad 3 gijzelaars aanduide, de burgemeester en 2 schepenen of raadsleden, die zouden borg staan voor het stipt naleven van dit verbod.

Na lange bespreking worden de volgende besluiten genomen : de officieren van politie, in uniform, zullen zich bevinden, met 3 of 4 agenten, aan "Petit Paris", aan het "Hôtel des Thermes", en aan andere kruispunten en alle samenscholingen van meer dan 5 personen uiteendrijven. Het policiekorps zal versterkt worden met 15 voorloopige agenten. Een brief wordt opgesteld waarin aan de duitsche overheid wordt kond gedaan dat het Gemeentebestuur niet noodig oordeelt gijzelaars te leveren, daar het alle noodige maatregelen nemen zal om het verbod in kwestie stipt te doen naleven. Men verwacht nu het antwoord der "Kommandantur".

Een ontwerp van plakbrief, door de zorgen van het Gemeentebestuur uit te geven, wordt goedgekeurd, en de zitting enkele minuten na 5 ure geheven.

* * *

Volgende plakbrief, in 't Vlaamsch en in 't Fransch wordt uitgehangen :

STAD OOSTENDE

ZEER BELANGRIJK BERICHT

Op verzoek der militaire overheid heb ik verscheidene keeren reeds aan het publiek het verbod kenbaar gemaakt samenscholingen te vormen op den openbaren weg.

De militaire overheid bevestigt dat dit verbod geenszins nageleefd wordt. Zij laat mij weten dat zij vast besloten is de strengste maatregelen te nemen, zoo tegenover de bevolking als tegenover de leden van den Gemeenteraad die deze vertegenwoordigen.

Desnoods en zonder voorafgaande waarschuwing zal er gebruik gemaakt worden der wapens om de samenscholingen uiteen te drijven.

Ik bezweer dus de bevolking alle reden van strenge beteugeling te vermijden met nauwgezet de gegevene bevelen na te leven.

Medeburgers,

Wat er ook gebeure, welk ook het voorwerp of het voorval weze

dat uw aandacht wekken zou, blijft niet stil staan.

Vervolgt uwen weg, vermijdt alle welkdanige betooging, weest allen vreedzaam en kalm.

Ons aller zekerheid, ons aller leven zijn op het spel.

Oostende, 6 november 1914.

De Burgemeester
A. LIEBAERT

* * *

Twee Oostendenaars, M. X..., telegraafbediende en M. J..., bureelbediende, werden met den avond opgesloten, naar 't schijnt de eerste om een oud telefoontoestel in zijn huis gehad te hebben, de tweede om na 7 ure op straat te zijn geweest.

Zaterdag 7e November. -

VIERENTWINTIGSTE DAG DER BEZETTING

Om 7 ure herbegint het kanongebulder in de richting van Middelerke en ver t' Zuiden in.

Heden plunderden de platkoppen het hotel Alexandra.

Dr REYNAERTS en zijne twee gezellen (M. X..., telegraafbediende en M. Y..., bureelbediende) werden deze morgen losgelaten.

M. RAICK wordt overgebracht naar het stedelijk gevang der Babylonestraat.

Heden avond, en tot laat in den nacht, was 't eene ware proces-sie van wagens met gekwetsten.

Deze avond werd een der 3 villas, op den Zeedijk van Mariakerke, die Donderdag door de Duitschers in brand werden gestoken, bij middel van dynamiet vernield.

Wat er in onze groote statie omgaat, kan niemand te weet komen. In alle geval, op het glazen dak der statie, zijn, op 2 verschillende plaatsen, groote gedeelten van dit dak in 't wit geschilderd geworden en, daarboven, een groot rood kruis. Zijn de Duitschers bevreesd dat onze Bondgenoten bommen zullen werpen op onze statie, en willen zij deze vrijwaren met den truk te spelen, ze als hospitaal te doen doorgaan ?

Heden heeft de stad hare werklieden betaald met briefjes van 5 frank, uitbetaalbaar ter stedelijke kas te rekenen van 1 Maart 1915.

De Z.E.H. Deken bekomt van de Kommandantur de toelating voor de heeren LEYHAUSEN en VAN VLAENDEREN om naar Brugge meel te gaan koopen.

Zondag 8e November. -

VIJFENTWINTIGSTE DAG DER BEZETTING

Om 7 1/4 ure vliegt een Engelsch vliegtuig over stad.

In de kerken vragen de Eerw. Heeren Pastoors dat het verbod van samscholingen toch goed in acht zou genomen worden.

De mis van 8 ure in de HH. Petrus en Pauluskerk werd gelezen door een Duitsche almoesenier. Nog al wel soldaten. Onder de mis speelde hun muziek en zongen de soldaten kerkliederen, met begelei-

ding van orgel. De almoesenier sprak in 't duitsch tot zijn gute kamaraden.

Om 10 ure heeft in dezelfde kerk de lijkdienst plaats van den Belgischen soldaat Gustaaf CALLEWAERT, 28 jaar oud, geboortig van Eecloo, uit Canada teruggekomen om te strijden voor zijn vaderland, over een veertiental dagen bij Nieupoort erg gewond en Vrijdag in het Hôtel des Thermes aan zijne wonden bezweken.

Rond de noon vliegt eene taube en komt er een auto met vier erg gekwetste duitsche soldaten. Van in den vroegen morgen reeds hoort men kanongebulder in de verte.

Om 11 1/2 ure wordt de duitsche vlag op het stadhuis gehesen.

Bij M. Henri DESMET, Keizerskaai, zijn 4 officieren en 3 soldaten gelogeerd : zijn gebuur, M. LOUF, deurwaarder, heeft hetzelfde getal, ongenoode, gasten.

Deze morgen, om 8 ure, had in de kerk van den H. Antonius (Vuurtoeren) de lijkdienst plaats van Edmond BAUWENS, Woensdag door de duitschers doodgeschoten.

In den namiddag, veel duitschers in stad, wandelend, een sigaar in den mond.

Rond 3 1/4 ure vliegt een Engelsch eendekker over de stad : vruchteloos wordt op hem geschoten.

Deze namiddag waren 9 burgers te dicht genaderd bij de 15 kanons door de Belgen, in de nabijheid van den Steenschen dijk verlaten. 2 duitsche wachten namen ze gevangen; een officier kwam in auto aangereden. Hij schoot in een kattedekkerie en deed de burgers, een voor een, aftasten. Kwam er iets uit hunne zakken dat hem niet aanstond, hij nam het af en slingerde het hun in het gezicht, hen tevens in 't duitsch de grofste scheldwoorden toewerpend ! Eindelijk toch, werden ze, na veel bedreigingen, losgelaten.

Rond 6 ure van den avond werd het kanongebulder, dat wij vanaf 4 ure hadden gehoord, uitnemend hevig. Korte oogenblikken nadien is het wederom alarm bij de duitschers : d'officieren, die bezig met smullen zijn in de Renommée, Langestraat, moesten hun diner in den brand laten; de soldaten, die in de herberg rustig hun glaasje zaten te drinken, werden opgetrommeld..., en allen, rap, rap, op weg in de richting van Middelkerk.

Tamelijk laat in den avond werden 67 karren met gekwetsten binnengebracht.

(wordt vervolgd)

KINDERSTERFTE BINNEN DE VESTINGSTAD OOSTENDE (1864)

door Yvan VAN HYFTE

In de krant "La Flandre maritime - Journal d'Ostende" van 20 oktober 1864 (nr. 87) las ik dat er alarmerende berichten circuleerden over de gezondheid van het plaatselijk garnizoen.

Wat verder "...Il y a eu quelque cas de décès parmi les enfants, mais rien de particulièrement extraordinaire. Cela est dans la nature des choses..."

Maar bij het natrekken van de Burgerlijke Stand vond ik in 22

nummers op de 104 van hogervermeld blad dat de kindersterfte in onze stad bedenkelijk hoog lag.

Van de 63 teruggevonden overlijdensberichten, gespreid over het jaar, waren er welgeteld 33 kinderen beneden de 11 jaar ! Een aanwijsbare verklaring van deze wanverhouding kindersterfte-totale sterfte ligt niet onmiddellijk voor de hand, al zal de sociale situatie van veel ambachtslui en arbeiders ongetwijfeld medebepalend geweest zijn.

Ofschoon de industriële omwenteling aan onze kust nooit vormen heeft aangenomen zoals in andere gewesten van ons land, toch was de armoede onder de arbeidersbevolking er niet geringer om.

Wellicht werkten jonge (!) moeders in kleine indrustiëen (vb. de touwslagerijen) lange arbeidsdagen waarbij misbruik inzake loon- en arbeidsvoorwaarden welig woekerden. De ongezonde, eenzijdige en karige voeding van die jonge vrouwen die soms veel te vroeg aan het werk waren en hun kinderen was mede de oorzaak van een langzame aftakeling.

Drinkwater bijvoorbeeld moest met emmers gehaald worden aan de dichtsbijgelegen openbare pomp. Voor zover die niet met vreemde schepen meegebracht werden, kiemden besmettelijke ziekten in geloosd riool- en huishoudelijk afvalwater. Aan de manier waarop alle rotzooi in de riool gekieperd werd, zal wel een (verpestend) reukje geweest zijn.

Naast het ontbreken van een milieubeheer was de elementaire medische kennis ver zoek. Aan diarree, pokken, bronchitis en tuberculose konden de zwaksten geen weerstand bieden. Melk werd toen nog niet gepasteuriseerd en bewaarmethoden voor voedsel waren onbestaande. Aan buikgriep die gepaard ging met plots opkomende hoge koorts stierven veel kinderen die niet konden rekenen op een vaccin. Op apotheker KOCKENPOO, toen in de Louisastraat, werd wellicht zelden een beroep gedaan....

Dan heb ik het nog niet gehad over de hygiëne en de huisvesting van kroostrijke gezinnen in de vissersbuurten waar "thuis" synoniem was voor doffe ellende.

Wat voor menselijke drama's schuilden achter die hiernavolgende lijst van overleden kinderen, niet ouder dan 10 jaar....

Marc DEGRAEVE	dochter van Jacques en Nathalie VANOUTRYVE Langestraat 48	3 en een haljaar oud
François HUYTENS	zoon van Jean en Virginie VERMAUT Fortuinstraat 4	17 maand oud
Prudence FRANCOIS	dochter van Jacques en Catherine REGOUDT Langestraat 32	19 dagen oud
Charles LANCSWEERT	zoon van Jacques en Emma VERKOUILLE Schipperstraat 51	5 maand oud
Polydore VANDECASTEELE	zoon van Joseph en Constance DEKEYSER Langestraat 17	7 maand oud
Mathilde RAMON	dochter van Charles en Cornélie VERKOUILLE Werfstraat 24	6 maand oud
Louise DESMEDT	dochter van Désiré en Rosalie HOUCK Sint-Paulusstraat 7	9 maand oud
Rosalie WILLEPUT	dochter van Jacques en Anne DEKONINCK Sint-Jozefsplein 5	

Pierre JANSSENS	zoon van Pierre en Amélie BENS Kleine Kaaistraat 7 4 maand oud (nu Pastoor Pypestraat)
Damida REILZEN	dochter van Pierre en Marie VERLAECKE Nieuwstraat 19 15 maand oud
Marie LOMBAERT	dochter van Charles en Marie VAN REEMOORTEL Sint-Niklaasstraat 4 5 jaar oud
Emile COOPMAN	zoon van Auguste en Louise VERCRUYSSSE Cadzandstraat 15 3 jaar oud
Aimé THABERT	zoon van Michel en Marie T'JONCK Weststraat 9 3 en een half jaar oud (nu A. Buylstraat)
Marie PAUL	dochter van Jean en Anne RICHTER Louisastraat 14 10 jaar oud
Louise DEGRAEVE	dochter van Jean en Antoinette VERMEIRE Schipperstraat 33 2 jaar oud
Louis DECLERCK	zoon van Pierre en Rosalie HELSMOORTEL Sebastiaanstraat 44 5 jaar oud
Michel BAELE	zoon van François en Hortense DEZ Sint-Jorisstraat 8 2 maand oud
Jean HUGÉ	zoon van Jean en Henriette VANDENBROUCK Mariastraat 4 7 jaar oud (nu Wellingtonstraat)
Célestine WILLEMS	dochter van Constantin en Justine DEMEY Sint-Jorisstraat 2 22 maand oud
Victor VILAIN	zoon van Hypolyte en Justine VANLOO Kaaistraat 5 5 jaar oud
Hypolyte BALLIU	zoon van Hypolyte en Jeanne DUFOER Lijnbaanstraat 2 jaar oud
Charles VERSTRAETE	zoon van Ivon en Barbe MARTEIN Sint Jozefstraat 9 6 maand oud (nu Jozef II straat)
Sabine ANGILLIS	dochter van Louis en Henriette HOSTEN Sint-Paulusstraat 69 4 maand oud
Constantin DONCHE	zoon van Edmond en Rose REILZEN Schipperstraat 7 2 en een half jaar oud
Alida DEHERTOGH	dochter van Pierre en Louise VANDEPUTTE Witte Nonnenstraat 67 2 jaar oud
Albert VERPOORTER	zoon van Hubert en Marie DISERINCK Werfstraat 25 6 maand oud (Nu H. Serruyslaan)
Désiré HOUCKE	zoon van Pierre en Mélanie LOMBAERT Aartshertoginnestr 44 3 maand oud
Jean DEMEYER	zoon van Désiré en Marie VAN WULPEN Sint Jozefsplein 13 5 jaar oud (nu ± Sint Petrus-en Paulusplein)
Alphonse VERSTRAETE	zoon van Jacques en Pauline MAESSENS Fortuinstraat 12 1 jaar oud

Marie ZANDERS	dochter van Philippe en Elisabeth MAQUET Franciscusstraat 39	7 maand oud
Théodore FAICT	zoon van Louis en Sophie LUST Paulusstraat 16	10 maand oud
Louis BAETE	zoon van Jean en Jeanne VANWULPEN Goede Windstraat 20 (nu De Smet de Naeyerlaan)	17 dagen oud
Mathilde ENGELS	dochter van Charles en Justine DENYS Werfstraat 54	6 maand oud

OSTENDIANA

door A. SWYNGEDAuw
m.m.v. E. SMISSAERT

BORRE, Lieven van den - Ostendiana B.744.6/1

Slechts zij die het zelf meemaakten ; medische schetsen : P. Guelinckx. Grafisch Bedrijf Lammaing, 1989.

GYSENS, Réjane - Ostendiana G.997/1

Brugge, economisch handelscentrum tijdens de middeleeuwen. Antwerpen : Hogere Zeevaartschool Antwerpen, 1990. Verhandeling t.b.v. de licentie in de nautische wetenschappen.

CLERCK, Jan de - Ostendiana C.283/2

Jan De Clerck (1881-1962) : hommage. Brussel-Bruxelles : Group 2 Gallery. Druk. Poot, 1990.

DESAUCHOIT, Renaat - Ostendiana W.5612/57

De Enkele-Cirkelstempels van West-Vlaanderen : 1870-1910. Oostende : Wefis, 1989-1990. 2 dl.

Dl. 1 : Adinkerke-Furnes.

Dl. 2 : Gheluwe-Zonnebeke.

VANNESTE, Olivier - Ostendiana V.159.1/10

Verzamelde toespraken : 1980-1989. Brugge : Wes, 1990.

CATALOGUS - Ostendiana C.191/331

Europaprijs voor schilderkunst, Oostende. Oostende : Stadsbestuur ; Druk. Cailliau, 1990.

UDEKEM D'ACQZ, Jean d' - Ostendiana U.15/1

Quelques aspects de la vie en Flandre au 18e siècle. Gand : J. d'Udekem d'Acoz, 1989.

BRUTIN, Hugo - Ostendiana B.921/6

Fred Maës : kunstmonografie. Oostende : Druk. Gouwy, 1987.

MAERE-LIMNANDER, Auguste de - Ostendiana M.156.43/4

Avant-projet d'un canal maritime à grande section de Gand à la mer avec embranchement sur Bruges. Gand : Impr. C. Annoot-Braeckman, 1875.

WIELE, Annie en Louis van de - Ostendiana W.633/1

De wereldreis van de "Omoo". Mechelen : Druk. Leysen, 1953 of 1954.

WIELE, Annie van de - Ostendiana W.633/2

De wereldreis van de "Omoo" : waarom en hoe ?

CATALOGUS - Ostendiana C.191/322

Keramik uit Israël : tentoonstelling PMMK, Oostende, van 15.12.1989 tot 31.1.1990.

CATALOGUS - Ostendiana C.191/326

Paul Joostens : retrospectieve 16.1.1989-19.02.1990 in PMMK, Oostende.

CATALOGUS - Ostendiana C.191/325

Jo Delahaut : tentoonstellingscatalogus. Tentoonstelling PMMK, Oostende, van 16.12.1989 tot 12.2.1990.

CATALOGUS - Ostendiana C.191/323

Welkom in de wereld van "Suske en Wiske" : tentoonstelling Casino-Kursaal Oostende, van 2.6.1990 tot 2.9.1990.

CATALOGUS - Ostendiana C.191/321

Rhonda Zwillingier : "Keep in Touch" : tentoonstellingscatalogus Tentoonstelling PMMK, Oostende, 24.2-26.3.1990.

HEUSCH, Luc de - Ostendiana E.336/170

Je suis fou, je suis sot, je suis méchant : autoportrait de James Ensor. Oostende : De vrienden van het PMMK. Druk. Goekint, 1990.

WIE - Ostendiana W.610/1

"Wie heeft ooit gehoord van..." : studentenclub Zandstuyvers 25 jaren. De Haan : HISS, 1990.

DELESTREZ, Willy - Ostendiana D.298/3

Vijftig prominenten uit Veurne op de spiegel gezet. Veurne : W. Delestrez, 1990.

CHOCQUEEL, A - Ostendiana C.225/10

Jadis en Flandre. Oostende : Ed. Erel, 1990.

AERTS, Jan - Ostendiana E.336/169

Ensor, Oostende 1990 : selectie werkfoto's t.g.v. de film "Zot, dwaas, boosaardig, zo ben ik". Leffinghe : Druk. Lover, 1990.

REMOORTERE, Julien van - Ostendiana R.355/180

Dr. Gerard De Paep (1898-1985) : een leven van volksverbonden trouw. Beveren-Waas : Dr. Gerard de Paep-Fonds, 1989.

RAY, Raymond - Ostendiana R.210/6

Een vergeten bibliotheek : de schoolmediatheek. Gent : Bibliotheekvereniging van het Willemsfonds, 1979.

KERCKAERT, Noël - K.310/1

"Het Nieuwe Licht uit Langerbrugge" : 1900-1940 : geschiedenis van de elektriciteit in Vlaanderen. Tielt : Dr. Lannoo, 1990.

QUEF-ALLEMANT, Jacqueline - Ostendiana Q.603/1

La Bélandrière : roman d'histoire locale. Impr. Offset Service, 1990.

VANTORRE, Jozef - Ostendiana V.159.8/4

Het kruis der vissers : roman. Zedelgem : Flandria Nostra, 1990.

ROUSSELLE, M. - Ostendiana R.772/1

Gebruik de computer ! De Sikkell, 1988.

ROMBAUT, Marc - Ostendiana R.646/1

Paul Delvaux. Paris : Albin Michel, 1990.

HAMMAN, Joë - Ostendiana H.228/1

Du Far-West à Montmartre : un demi-siècle d'aventures. Paris : Les Editeurs Français Réunis, 1962.

N.V.D.R. : J. HAMMAN stamde uit de Oostendse tak van de familie HAMMAN.

OOSTENDSE NUMISMATIEK

door Edwin LIETARD

INNAME VAN OOSTENDE DOOR DE FRANSEN IN 1745

Na de dood van Karel VI, keizer van Oostenrijk, op 20 oktober 1740, volgt zijn dochter MARIA-THERESIA haar vader op de troon op.

Zij werd dadelijk geconfronteerd met een politieke wanorde in haar nieuw rijk en tevens verschillende aanspraken van vreemde mogendheden op haar troon.

Lodewijk XV, koning van Frankrijk, oordeelde dat dit het gepaste ogenblik was om zijn belangen tegenover Oostenrijk te moeten verdedigen en zo zijn expantiedrang uit te voeren.

Op 15 maart 1744 verklaarde Lodewijk XV de oorlog aan Oostenrijk en terzelfder tijd aan Engeland (bondgenoot van Oostenrijk) en rukte de Oostenrijkse Nederlanden binnen aan het hoofd van een sterk leger.

Verschillende steden op zijn weg moeten voor zijn troepenmacht het onderspit delven : Menen valt na 7 dagen beleg op 4 juni 1744. Ieper weerstaat de druk gedurende 12 dagen en wordt op 27 juni 1744 ingenomen. Veurne valt in zijn handen op 10 juli 1744.

Na een reeks tegenslagen voor de franse troepen trekt het leger zich terug en in het begin van 1745 valt hij terug Vlaanderen binnen.

Oudenaarde, Gent, Brugge en Nieuwpoort worden onder de voet gelopen.

De vesting van Oostende wordt in allerhaast bevoorrad met verse troepen. Deze bestaan voornamelijk uit Engelse, Duitse, Vlaamse, Oostenrijkse en Hollandse troepen onder de leiding van graaf CHANCLOS.

In het begin van augustus 1745 verschijnen de franse troepen voor de vesting van Oostende. Zij worden aangevoerd door de bekende franse maarschalk, Graaf DE LOEWENDAHL.

Het beleg begint op 6 augustus en na 18 dagen van hevige beschieting ondertekend graaf CHANCLOS, op 23 augustus 1745, de overgave.

De franse koning, Lodewijk XV, kwam per schip van Brugge te Oostende aan op 3 september en woonde er de volgende dag een Te Deum bij. Hij inspecteerde persoonlijk de vestingen van Oostende. Hij vorderde de nodige maatregelen uit om deze te laten versterken. Eveneens werden de nodige troepen aangevoerd om deze nieuwe verovering te verdedigen.

Ter gelegenheid van deze inname van Oostende door de franse troepen werd er een zilveren en bronzen medaille geslagen om deze overwinning van de franse koning te vereeuwigen.

1745 MEDAILLE IN ZILVER EN BRONS Ø 40 mm

R. LUD . XV . REX . CHRISTIANISS

Buste van Lodewijk XV naar rechts gericht.

V. Zittende engel onder een palmboom, schrijvend op een schild en met verschillende schilden aan zijn voeten (ingenomen steden).

VICTORIS CELERITAS ET CONSTANTIA

DE ANGLIS AVSTRIACIS ET.

PRAECIPVAE BELGII AUSTRIACI URBES SUBATEA

MDCCLV

HERTOG VAN BRABANT

Prins Louis, Philippe, Marie, Victor, Hertog van Brabant, werd geboren op 9 april 1835.

Op 30-jarige ouderdom volgde hij zijn vader Leopold I op als koning der Belgen in december 1865.

Koning Leopold II overleed op 74-jarige leeftijd op 17 december 1909.

Hij is vooral bekend als de grote bouwheer en verfraaiër van Oostende.

Op 7 juni 1857 werd hij, in hoedanigheid van Hertog van Brabant, uitgeroepen tot erepresident van "La Société Royale Concordia d'Ostende".

Ter dezer gelegenheid liet men een medaille graveren op de naam van de hertog van Brabant.

De hieronder beschreven en afgebeelde medaille is deze die hem werd geschonken bij zijn bezoek en aanvaarding als erepresident van de maatschappij Concordia van Oostende.

1857 VERGULDE KOPEREN MEDAILLE MET KRANS Ø 60 mm

R. Rondschrift met een tekst verdeeld over 4 lijnen :

LA SOCIÉTÉ ROYALE CONCORDIA D'OSTENDE A/LA SOCIÉTÉ/DES/AMIS
RÉUNIS

V. Een tekst verdeeld over 5 lijnen :

PRÉSIDENCE/D'HONNEUR/DE S A R LE/ DUC DE BRABANT/ 7 JUIN 1857

**GRATIS
FOTOFILM**

**COCK
CAMERA
SERVICE**

Hoek Jozef II straat en
Christinastraat - Oostende

Tot einde
voorraad - Bij afwerking
nieuwe film min. 20
afgewerkte foto's

p.v.b.a A. & Y. MONBALLIU

Noordzandstraat 72, BRUGGE

Tel. 050 - 33 73 12

Jozef II straat 25, OOSTENDE

Tel. 059 - 70 21 13

VERKOOP en HERSTELDIENST - ONDERHOUD

Schrijfmachines - Elektronische rekenmachines - Bureelmeubelen

WIST U DAT ONS HEEMMUSEUM BESCHIKT OVER

- een documentatiecentrum met meer dan 2.000 krantenknipsels
(+ volgens onderwerp alfabetisch gerangschikte steekkaarten)
- 30 tijdschriften uitgegeven door andere Heemkringen en Verenigingen voor Familiekunde

TER INZAGE VAN ONZE LEDEN EN BEZOEKERS TIJDENS DE OPENINGSUREN VAN HET MUSEUM.